

Становище

**От проф. д-р Венетка Иванова Кацарска, гост -преп. в Тракийски
Университет, Педагогически факултет, гр. Стара Загора**

ОТНОСНО: представените материали от докторантката Йоанна Антониос Метакса за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Тема на дисертацията: „Социални и училищни постижения на интегрираните ученици с лека степен на интелектуална недостатъчност от средна училищна възраст”

Докторант: Йоанна Анастасиос Метакса

Научен ръководител: Доц. Д-р Неда Балканска

Представени за рецензиране са: дисертационен труд на тема „Социални и училищни постижения на интегрираните ученици с лека степен на интелектуална недостатъчност от средна училищна възраст”, автореферат на труда и списък от три публикации.

Общо представяне на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд, разработен от докторантката Йоанна Метакса, под ръководството на доц.. д-р Неда Балканска, включва

220 страници, от тях – 152 стр. основен текст. В общия обем на дисертационния труд са включени и Литературна справка, съдържаща 252 източника на английски език, 55 на гръцки език и 4 интернет-източника а също и Приложения.

Основният текст е структуриран във Въведение, три глави и Заключение. Трите глави са много добре структурирани. Докторантката демонстрира умения за обобщаване и открояване на важни за дисертационното изследване въпроси, без да се увлича от излишно раздробяване на частите.

Актуалност на темата

Актуалността на темата не буди съмнение. Известно е, че съществува връзка между социалните и училищните умения на интегрираните ученици с лека степен на интелектуална недостатъчност. Независимо от това, както посочва и самата докторантка, „...все още не са открити много научни данни в това отношение за учениците с лека интелектуална недостатъчност от средна училищна възраст”. Вниманието е насочено преди всичко върху когнитивното и академичното развитие на децата. Така въпросите, свързани със социалното развитие и връзката между академичното и социалното развитие, все още остават недокрай изучени и практически решени. Докторантката, под ръководството на своя научен ръководител – доц. Д-р Неда Балканска не само са е насочила към избора на актуална тема, но и фокусира вниманието си към връзката между двата важни и все още нерядко, за съжаление, отделно разглеждани от други автори въпроси. Фокусирането на вниманието на докторантката към социалните и училищните умения и особено – към тяхната свързаност е от особено важно значение и за науката и за практиката.

Теоретична част на изследването

Докторантката Йоанна Метакса манифестира добро познаване на проблема, за което съдя както чрез обема на литературната справка, съдържаща голям брой референции, посочени вече от мен по-горе, така и от анализа им, отразен в дисертационния труд. Изразявам становище, че теоретичната част на изследването е базирана на добре подбрани и свързани с темата източници. Би могло да бъдат включени и трудове и публикации на български автори.

Като подлага на научен анализ множество литературни източници, докторантката компетентно разглежда въпроси като: дефиниране на интелектуалната недостатъчност, академично представяне, взаимодействие между социалния и академичния статус на лицата с лека степен на интелектуална недостатъчност, обучение на учениците и особености на приобщаването им.

Анализирайки съвременни източници, докторантката Йоанна Метакса поставя акценти върху различията между „умствена изостаналост“, „интелектуална недостатъчност“, „интелектуално функциониране“, „адаптивно поведение“ и по този начин доказва ограниченията в двете области, разглеждани в дисертационното изследване – социално и академично представяне.

Като особено ценно бих искала да отбележа разглеждането от докторантката на връзката между двете области. Изразявам становище относно компетентното разглеждане и на останалите въпроси в теоретичната част и особено – на приобщаващото образование, неговите цели, особеностите на приобщаването на учениците с лека интелектуална недостатъчност в средна училищна възраст в Гърция.

Като цяло в теоретичната част на докторската дисертация са манифестирани осведоменост и ерудираност на докторантката.

Концепция на изследването

Осъществяването на експерименталното изследване е предшествано от създаването на добре очертани концептуални рамки. Дисертационният труд има ясно поставена цел - да проучи дали и до каква степен систематичните и структурирани практики, прилагани в когнитивната / академичната и социалната сфера, подобряват академичното и социалното взаимодействие и постиженията на учениците с лека степен на интелектуална недостатъчност, по-специално на учениците от средна училищна възраст, за които данните са недостатъчни. Задачите са в съответствие с поставената цел. Издигнатите три хипотези също съответстват на темата и целта на дисертационното изследване. Докторантката Йоанна Метакса манифестира отлични умения за осигуряване на взаимосвързаност между тема, цел, задачи и хипотези. Положително може да се оцени и включването в изследването на 55 учители с подробно описание. Включени са също и 8 ученика със също добре очертани профили. Методът, обозначен от докторантката като „смесен” на практика включва наблюдение, тестиране, анкетиране и др. Предвидени са също и когнитивно-поведенчески терапевтични техники със съответните им цели, както и изследователските инструменти. Добре описана е и образователната интервенционна програма, както и останалите параметри на изследването.

Като цяло намирам дизайна на изследването за подходящ и добре описан.

Интерпретация на резултатите

В третата глава са представени резултатите от експерименталното изследване. Намирам, че получените данни са описани подробно.

Осъществен е и техният количествен и качествен анализ. За количествения анализ е използван софтуерен пакет SPSS 20.0 (за Windows), на разделени променливи и др. Така осъществен, намирам анализа за коректен.

Качественият анализ е базиран на „Анализ на съдържанието”. Осъществена е категоризация на думи и т.н. Докторантката е осигурила „ясното разграничаване на категориите, недвусмисленост и свързаност с изследователските цели”.

По убедителен начин докторантката доказва, че след изпълнението на програмата за интервенция настъпва подобрене в академичните и социални постижения на учениците. Наблюдава се и корелация между тях, т.е. подобрието в една от посочените области води до подобряване и в другата. Компетентно и убедително е показана промяната както в социалната област (намаляване честотата на агресивно поведение, подобряване на положителното взаимодействие, подобряване на вербалната комуникация и т.н.), така и в академичната.

Намирам за ценно и отразяването в дисертационния труд не само на положителните промени при прилагането на Програмата за интервенция в социалната и академичната област на учениците с лека умствена изостаналост, но и положителното повлияване върху цялостния училищен живот. Последното значително увеличава достойнствата на дисертационния труд.

Всички резултати са добре визуализирани чрез 40 на брой таблици и 10 графики.

Независимо от факта, че изводите не са описани в специално отделена структурна част, те лесно се откриват и се отличават със свързаност с целите на труда, проведеното изследване, прилагането на Програмата за интервенция и без съмнение – с висока степен на значимост.

Автореферат и публикации

Авторефератът в обем от 63 стр. точно и ясно отразява основните положения от съдържанието на дисертационния труд. В него е обособена още една структурна част в първата глава. Тя е особено важна и се отнася до взаимодействието между социалния и академичния статус на лицата с лека степен на интелектуална недостатъчност.

Трите на брой публикации са тясно свързани с темата на дисертационното изследване. Отнасят се до интеграцията на децата с интелектуална недостатъчност, тяхното академично представяне и образование, споделя се опит от обучението на посочената категория деца, придобит в Гърция.

Приноси

Предприетото изследване от Йоанна Метакса под ръководството на доц.д-р Неда Балканска определено има научно-теоретични и практико-приложни приноси. Те са стойностни и съответстващи на изследването. Докторантката е формулирала 11. Приемам ги, но изразявам мнение, че те биха могли да се представят в по-обобщен вид. Например, приносните моменти № 3 и 4 могат да се обединят, тези с посочени като 5-ти и 6-ти. Могат да се обединят и други.

Критични бележки

Позволявам си да направя следните бележки.

Добре би било в литературната справка и в текста да се включат и трудове и публикации на български автори, въпреки, че не се съмнявам, че такива са познати на докторантката.

Има известно разминаване между някои обособени структурни части в дисертационния труд и автореферата. Така например, в първа глава на дисертационния труд те са 4, а в автореферата са 5. По-логично е да е обратно.

Структурната част, съдържаща анализа на демографските данни (3.1.) е по-добре да е се включи във втора глава.

Заключение:

На основание цялостното, добре планирано, структурирано, осъществено и описано дисертационно изследване, което покрива съществуващите изисквания, направените научни приноси и публикациите, давам своя положителен вот за присъждането на Йоанна Анастасиос Метакса образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Специална педагогика

София, 28. 08. 2019 г.

Подпис:

(Проф. д-р Венетка Ив.Кацарска)